

<<< מצוה להעביר הלאה אם ע"י אימייל ואם ע"י הדפסה, להגדיל תורה ולהאדירה.

מאור אהרן

פרשת כי תבוא

כ"ו י"ד. לא אכלתי באני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא ולא נתתי ממנו למת שמעתי בקול ה' אלקי ועשיתי ככל אשר צויתני. פרש"י וז"ל לא אכלתי באני ממנו מכאן שאסור לאונן עכ"ל, יל"ה איך שייך שכל אחד ואחד יתודה ויאמר לא אכלתי באני ממנו, שהרי לא כולם היו אוננים, ומה שייך שיתודה על דבר שלא היה לו כלל ההיכי תמצי לחטוא בזה, וצ"ב.

שוב נמצא דכבר עמד בזה מו"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בטעמא דקרא וז"ל שם, לא אכלתי באני ממנו יל"ע מי שלא היה מימיו אונן אם יכול לומר זה, ואין לומר דהכונה שלא האכיל מזה לאוננים אחרים דזה ידעי' מסיפא דקרא לא נתתי ממנו למת כדתנן בפ"ה דמע"ש, ומסתימת הגמ' נראה שיכול לומר אע"ג שלא ה' אונן מימיו דהכונה שלא קרה בזה המע"ש תקלה שהייתי אונן ואכלתי ממנו וצ"ע, עכ"ל. והנה מלשונו של מרן דכתב יל"ע מי שלא היה מימיו אונן אם יכול לומר זה, לכא' פשיטא ליה דמי שהיה כבר אונן מימיו כן יכול לומר לא אכלתי באוני אע"פ שעתה אינו אונן, ונהי שכן הוא הדין מ"מ ע"ז לא היה קשה, ולכא' צ"ב למה ע"ז לא היה קשה ליה למרן, דהא סו"ס כיון שלמעשה עתה אינו אונן מה שייך שיתודה על דבר שלא היה לו כעת ההיכי תמצי לחטוא בזה. ומרן שליט"א ענה לי ע"ז במכתב בזה"ל, מתודה שלא עבר עבירה, ע"כ.

ועיין חזקוני דכתב וז"ל לא אכלתי באני ממנו לא גזלתי ממנו כמו וידו תשבנה אונן עכ"ל, וכ"פ ברשב"ם יעו"ש.

יעויין בתרגום יונתן ב"ע דתרגם לא אכלתי "באני" ממנו, לא אכלתי "ביומי אבל" מיניה. וכ"ה בתרגום ירושלמי. ולכא' צ"ב דהא האיסור שלא לאכול בזה הוא דוקא בזמן כשהוא אונן והיינו כשהמת עדיין לא נקבר אבל בז' ימי אבילות וכ"ש לאחמ"כ שכבר אינו אונן לא מצינו בזה איסור וצ"ב כונת התרגום ב"ע,

כ"ו א'. והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה. ולעיל ר"פ כי תצא (כ"א י') כתיב, כי תצא למלחמה על איבך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבת שביו, הנה יש לדקדק אמאי לא כתיב והיה כי תצא וכמו דכתיב הכא פ' כי תבוא, וי"ל דארז"ל (ב"ר מ"ב ג') אין והיה אלא לשון שמחה (הובא באוה"ח הק' כאן), והשתא בשלמא הכא פ' כי תבוא ניחא דשמחה הוא שבאים לא"י ויורשים אותה וכו', אבל לעיל פ' כי תצא דמירי התם במלחמה (והיינו מלחמת רשות כדפרש"י שם) לא שייך ליכתוב קרא והיה כי תצא למלחמה דאי"ז זמן שמחה ואפי' שהבטיח הכתוב ושבת שביו, ועוד דהתם מירי לענין אשת יפת תואר ואי"ז זמן שמחה.

כ"ו י"א. ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך ולביתך ואתה והלוי והגר אשר בקרבך. פרש"י וז"ל ושמחת בכל הטוב מכאן אמרו אין קורין מקרא ביכורים אלא בזמן שמחה מעצרת ועד החג שאדם מלקט תבואתו ופירותיו ויינו ושמונו אבל מן החג ואילך מביא ואינו קורא עכ"ל, וכע"ז פרש"י להלן כ"ח מ"ז דכתיב התם תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל ופרש"י וז"ל מרב כל בעוד שהיה לך כל טוב עכ"ל, והבן.

קצת יש לדקדק דלכא' הכי הו"ל להכתוב לומר, ושמחת אתה והלוי והגר אשר בקרבך בכל הטוב אשר ה"א נתן לך ולביתך, וי"ל דא"כ היה נשמע דכונת הכתוב לומר שהלוי והגר צריכין לשמוח בכל הטוב שהשי"ת נתן לך ולביתך, וזה אינו מסתבר חדא דלמה לא יצוה הכתוב להם עצמם לשמוח בכל הטוב שלהם, ועוד דמה שייך לצוותם על הטוב של השני כ"כ, ואי תיקשי דא"כ שיאמר הכתוב בהדיא אשר ה"א נתן לך ולביתך וללוי ולגר אשר בקרבך, ע"ז י"ל דלא רצה הכתוב לכפול ולהאריך בלשונו, ומעתה ניחא כמו שאמר הכתוב ושמחת בכל הטוב וגו', והבן. והעירוני עוד, כיון שיתן משלו ללוי ישמח הלוי במה ששלך כיון שע"ז יש גם לו דינו לשמח הלוי משלך, ע"כ.

ומרן הגר"ח קניבסקי שליט"א ענה לי במכתב בזה"ל, קרי לאנינות אבלות, ע"כ.

כ"ז י"א. ויצו משה את העם ביום ההוא לאמר. ולהלן י"ב י"ג כתיב, אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים בעברכם את הירדן וגו', ואלה יעמדו על הקללה בהר עיבל וגו', והנה לעיל ר"פ ראה כתיב, ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעון וגו' והקללה אם לא תשמעו וגו' והיה כי יביאך וגו' ונתתה את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל, את הברכה אחרי דרך מבוא השמש בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלני מרא, כי אתם עברים את הירדן וגו' יעו"ש כל הפרשה, יש להעיר למה נכפלו הפרשיות, והתם ר"פ ראה פרש"י וז"ל ראה אנכי נתן ברכה וקללה האמורות בהר גריזים ובהר עיבל עכ"ל וכן שם בשפ"ח וז"ל ר"ל והלא הקללות נאמרו לעיל בפ' בחוקותי ולקמן בפ' תבא ומתרחץ האמורות בהר גריזים וכו' ופ"י נותן מסדר לפניכם היום עכ"ל, אך עדיין צ"ב דנהי דניחא דאי"ז כפילות פרשיות מ"מ אכתי למה לא נסמכו הפרשיות יחד. ועיין בזה עוד במפרשי רש"י לעיל ר"פ ראה שם.

כ"ז כ"ו. ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל העם אמן. פרש"י וז"ל אשר לא יקים כאן כלל את כל התורה כולה וקבלוה עליהם באלה ובשבועה עכ"ל, הנה בפשוטו צ"ב דא"כ למה נאמרו כל הארורים דלעיל, ועוד דא"כ למה נאמרו ארורים אלו דוקא.

כ"ח ג'. ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה. ולהלן פסו' ד' כתיב, ברוך פרי בטןך ופרי אדמתך ופרי בהמתך שגר אלפיך ועשתרות צאנך, ולהלן מיניה פסו' ה', ברוך טנאך ומשאריתך, ולהלן פסו' ו', ברוך אתה בבאך וברוך אתה בצאתך, ויל"ה ההפרש, דאילו בפסוקים דהקללות הכל כתיב בסדר הפוך, והיינו, דבתחילה פסו' ט"ז כתיב, ארור אתה בעיר וארור אתה בשדה, ואח"כ פסו' י"ז כתיב ארור טנאך ומשאריתך, ואח"כ פסו' י"ח כתיב ארור פרי בטןך ופרי אדמתך שגר אלפיך ועשתרת צאנך (והכא לא נ' גם פרי בהמתך כמו בברכות בפסו' ד', וצ"ב) ואח"כ כתיב ארור אתה בבאך וארור אתה בצאתך. וצ"ב הכונה.

כ"ח ו'. בצאתך. פרש"י וז"ל ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך שתהיה יציאתך מן העולם בלא חטא כביאתך לעולם עכ"ל, לכאורה קצת יל"ה איך תתכן ברכה זו

והא הארז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, וגם אם חטא כל ימיו ח"ו ועשה תשובה קודם מיתתו ועי"ז יצא מן העולם בלא חטא מ"מ גם עשיית התשובה בידו היא ולא בידי שמים כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ואיך יתכן ברכה זו. ואולי הכונה בברכה זו למה שארז"ל הבא ליטהר מסייעין אותו. והעירוני עוד דנהי דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים מ"מ הרי ארז"ל דאלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו.

כ"ח י"ט. ארור אתה בבאך וארור אתה בצאתך. כתיב לעיל ו' ברוך אתה בבאך וגו' ופרש"י שתהא יציאתך מן העולם בלא חטא כביאתך לעולם עכ"ל שם, וצ"ב היאך יתפרש הכא, ואולי הפ' כך, דכמו שבאת לעולם בלא שום עשיית מצוה כך תצא מן העולם בלא שום מצוה ח"ו, וגם אם עשה מצוות בחייו אבדם ח"ו רח"ל.

כ"ח כ"ה. יתנך ה' נגף לפני איבך בדרך אחד תצא אליו ובשבועה דרכים תנוס לפניו והיית לזעוה לכל ממלכות הארץ. פרש"י וז"ל לזעוה לאימה ולזיע שיזועו כל שומעי מכותיך ממך ויאמרו אוי לנו שלא יבוא עלינו כדרך שבא על אלו עכ"ל, יל"ה מה קללה היא, וי"ל דאה"נ ובאמת לא זו היא הקללה ועיקר הקללה כאן היא מה דכתיב יתנך ה' נגף וגו' ובשבועה דרכים תנוס לפניו, ומה דכתיב והיית לזעוה וגו' זוהי תוצאה ואינה עצם הקללה. ומה שהוצרך הכתוב לפרט התוצאה ה"ז שנדע ונבין כמה גדולה הקללה שבכאן. והיינו שכיון ששומעי מכותיך יזועו ויאמרו אוי לנו שלא יבא עלינו כו', א"כ על כרחך שהם מכות נוראות והיינו מה שיתנך ה' נגף וכו'.

כ"ח כ"ט. והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש העור באפילה ולא תצליח את דרכך והיית אך עשוק וגזול כל הימים ואין מושיע. איתא במס' מגילה כ"ד ב', דתניא א"ר יוסי כל ימי הייתי מצטער על מקרא זה והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש העור באפילה וכי מאי איכפת ליה לעור בין אפילה לאורה עד שבא מעשה לידי פעם אחת הייתי מהלך באישון לילה ואפילה וראיתי סומא שהיה מהלך בדרך ואבוקה בידו אמרתי לו בני אבוקה זו למה לך אמר לי כל זמן שאבוקה בידי בני אדם רואין אותי ומצילין אותי מן הפחתין ומן הקוצין ומן הברקנין ע"כ, והנה לפי"ז פ' המקרא הכי, והיית ממשש בצהרים היינו אף שאצלך זהו צהרים והיינו זמן אורה, אעפ"כ תמשש בדרגת חומרא כאשר ימשש העור באפלה, והיינו אפלה כזו שאין לעור אפי' אבוקה שיראוהו ויצילוהו, דאי ה' כונת הכתוב אפלה כזו שיש לעור אבוקה (והיינו דרגת חומרא פחותה טפי) א"כ הו"ל להכתוב

לומר כאשר ימשש העור באורה (והיינו באפלה עם אור האבוקה) וכתבאר בדברי רבי יוסי במגילה וכו"ל.

ועיין מהרש"א דכתב שם וז"ל וכי מאי איכפת ליה לעור כו' א"ל כל זמן שאבוקה בידי בני אדם כו'. יש לדקדק כיון דבאפלה אין בני אדם רואין אותו אכתי תקשי אמאי נקט קרא עור וכי מאי אכפת באפלה בין עור לפקח וי"ל דמ"מ הפקח כיון שידוע לו מבואי העיר ושביליה גם באפלה יודע קצת לכיון בהן להציל עצמו מן הפחתין כו' עכ"ל, והיינו דלכן לא אמר הכתוב כאשר ימשש הפקח באפילה, ולפי"ז חומרת העונש רבה יותר, והיינו, והיית ממשש בצהרים וכו"ל, כאשר ימשש העור פי' ולא הפקח, באפלה היינו באפלה מבלי אבוקה וכו"ל, כי פקח באפלה בלי אבוקה יודע לכיון עצמו יותר מעור באפלה בלי אבוקה, ובדרגת חומרא כזאת היית ממשש אתה הפקח אפי' בצהרים והיינו בזמן אורה ממש. ה' ירחמנו ויצילנו.

כ"ח ל"ה. **יככה ה' בשחין רע על הברכים ועל השקים אשר לא תוכל להרפא מכף רגלך ועד קדקדך.** יל"ה דפתח ואמר על הברכים ועל השקים ומסיים מכף רגלך ועד קדקדך, דהו"ל לומר יככה ה' בשחין רע מכף רגלך ועד קדקדך אשר לא תוכל להרפא, או לומר, יככה ה' בשחין רע על הברכים ועל השקים אשר לא תוכל להרפא ותו לא. שוב נמצא דכבר הק' כן מו"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בטעמא דקרא וז"ל שם, בשחין רע על הברכים ועל השקים אשר לא תוכל להרפא מכף רגלך ועד קדקדך, לכאורה סיפא דקרא סתר לרישא דאמר על הברכים ועל השקים וסיים מכף רגלך ועד קדקדך, ואפשר דשחין שעל הברכים ועל השוקיים מזיק לו הרפואות שנוטלין לשאר המחלות ע"ד זיבורא ועקרבא ולכן מי שיש לו שחין זה אין יכול ליקח רפואה לשום מחלה והיינו ע"י השחין הזה לא תוכל להרפא משום מחלה מכף רגליך עד קדקדך. (והעירוני דלפמש"כ בתרגום יונתן מיושב זה), עכ"ל.

כ"ח ל"ו. **יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבתיך ועבדת שם אלהים אחרים עץ ואבן.** הא דכתיב הכא ואת מלכך אשר תקים עליך, היינו כדכתיב לעיל שופטים י"ז ט"ו שום תשים עליך מלך וגו'.

כ"ח מ"ו. **והיו בך לאות ולמופת ובזרעך עד עולם.** מלישנא דקרא לכאו' מב' הכי, דהא דכתיב עד עולם, קאי רק על מה דכתיב ובזרעך, והיינו עד סוף כל הדורות, דאל"כ הו"ל והיו בך ובזרעך לאות ולמופת עד עולם והיינו דעד עולם קאי גם על זרעך

וגם על לאות ולמופת, ויתכן דלא הסמיך הכתוב תיבת בך לתיבת ובזרעך כי אז ה' נשמע שגם 'בך' זה יהי לאות ולמופת עד עולם וזה הרי אינו כי אדם לא חי לעולם. ומה"ט ניחא נמי מה דלא כתיב הכי, והיו 'בך' ובזרעך, עד עולם לאות ולמופת, וכן והיו לאות ולמופת, בך ובזרעך עד עולם. ודוק.

כ"ח מ"ז. **תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל.** יל"ה דהא לעיל ט"ו כתיב והיה אם לא תשמע בקול ה' א' לשמר לעשות את כל מצותיו וחקתיו, אשר אנכי מצוך היום ובאו עליך כל הקללות האלה והשיגוך, ולא כתיב שזה משום תחת אשר וגו', ואי משום שניהם יחד א"כ למה לא נאמר יחד, וכן קשה מדכתיב לעיל מ"ה כי לא שמעת בקול ה' א' לשמר מצותיו וחקתיו אשר צוך ולא מבוא' שם שזה משום תחת אשר וגו', ואולי י"ל דזה אתא למימר דהתוצאה של והיה אם לא תשמע זהו משום תחת אשר לא עבדת את ה' א' בשמחה וגו' והיינו כי בלי שמחה א"א לקיים שאר המצוות.

פרש"י וז"ל מרוב כל בעוד שהיה לך כל טוב עכ"ל, ממשמע דבזמן שאין לו כל טוב, אין התביעה של השמחה בעבודה, ולא מסתבר, וצ"ב. והעירוני דיתכן דיש התביעה ומ"מ אינה חמורה כ"כ כבזמן שהיה לו כל טוב. (עמש"כ לעיל כ"ו בס' שם עולם י"א).

כ"ח ס"ג. **והיה כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם ולהרבות אתכם כן ישיש ה' עליכם להאביד אתכם ולהשמיד אתכם ונסחתם מעל האדמה אשר אתה בא שמה לרשתה.** כתב מרן הח"ח זצ"ל בס' שם עולם בשם הגר"א דששון בלה"ק היינו שמחה עם תוגה ולכאו' צ"ב דא"כ למה כתיב כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם, דלמה ההטבה נעשה עם צער, (והא דכתיב כן ישיש ה' עליכם להאביד וגו' דהיתכן שזה נעשה עם שמחה, זה ל"ק כי מב' במגילה י' ב' דלא הקב"ה בעצמו שמח רק משיש אחרים וכדפרש"י הכא בד"ה כן). ומו"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א ענה במכתב בזה"ל עי' ברכות ל"א א'. ע"כ. (ואולי הכונה להא דאי' התם, רב אשי עבד הילולא לבריה כו' א"ל הי תורה והי מצוה דמגנו עלן כו' אמרו עליו על ר"ל כו' יעו"ש כל הענין). ושוב שאלנו למרן כונתו וענה בזה"ל, שאין לשמוח ביותר, ע"כ.

עוד שאלנו את מרן הגר"ח ק' שליט"א בהא דאמר' במגילה י' ב' הנ"ל, אמר רבי אלעזר הוא אינו שש אבל אחרים משיש ודיקא נמי דכתיב כן ישיש ולא כתיב כן ישוש ש"מ, ולכאו' צ"ב דא"כ מהו "כאשר" שש וגו', שהרי אינו דומה, כי בששון להיטיב הקב"ה עצמו

שמח ומשא"כ בששון להרע הקב"ה משיש אחרים ולא הוא בעצמו שש (ואולי הכונה שבאותו מדה שהקב"ה שש בעצמו כשהוא מטיב, כך באותה מדה הוא משיש להרע, ואם זהו נכון, הרי הם דברים נוראים). ומהגרר"ק שליט"א ענה במכתב בזה"ל, הרי כתיב כאשר שש כן ישיש אחרים. ע"כ. והיינו כמו שבאמת כתבנו.

כ"ט ג'. ולא נתן ה' לכם לב לדעת

ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה. פרש"י וז"ל עד היום הזה שמעתי שאותו היום שנתן משה ספר התורה לבני לוי כמו שכתוב (לקמן ל"א ט') ויתנה אל הכהנים בני לוי באו כל ישראל לפני משה ואמרו לו משה רבינו אף אנו עמדנו בסיני וקבלנו את התורה ונתנה לנו ומה אתה משליט את בני שבטך עליה (על התורה. שפ"ח) ויאמרו לנו יום מחר לא לכם נתנה לנו נתנה ושמח משה על הדבר וע"ז אמר (לעיל כ"ז ט') היום הזה נהייתה לעם וגו' היום הבנתי שאתם דבקים וחפצים במקום עכ"ל. הנה לכא' צ"ב מה ה' טענתם של ישראל והרי בפשוטו מה שמשה רבינו נתן הס"ת לבני לוי ה"ז משום שהם נשאו הארון וכדכתיב לעיל (עקב י' ח') בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה' לעמד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה (וכ"ה להלן וילך ל"א כ"ו יעו"ש). עוד צ"ב דהא ארז"ל (דב"ר ט' ט'), שוח"ט מזמור צ', ועמש"כ בזה בהרחבה במאור אהרן משפטים כ"ד ד') דביום פטירתו של משה רבינו כתב י"ג ס"ת ונתן לכל שבט ושבט, ועוד ס"ת אחד לשים תוך הארון. (והוא הס"ת שנתן לשבט לוי ועל ספר זה אמר להם לקחת את ספר התורה הזה וגו'. כ"כ הרמב"ם בהקדמה לפימ"ש, והבאנו לשונו במשפטים כ"ד שם יעו"ש), ויש מי שרוצה ליישב דמה שמשה רבינו כתב לכל שבט ס"ת הוא מהטעם הזה שהם באו בטענה למה אתה משליט בני שבטך עליה כמו שפרש"י הכא, אמנם מסתימת לשון המדרשים (הבאנו כל לשונם בפ' משפטים שם) לא נראה כן.

ואולי י"ל כך, שמשה רבינו היה יכול ליתן הס"ת לשבט אחר שהם יעבירוהו לשבט אחר, והכי משמע, דכתיב להלן (וילך ל"א כ"ה- כ"ו) ויצו משה את הלויים נשאי ארון ברית ה' לאמר, לקח את ספר התורה הזו ושמעתם אותו מצד ארון ברית ה' אליכם והיה שם בך לעד, והנה לכא' צ"ב מהו "לקח" את ספר התורה הזה וגו' והא כבר כתיב (ל"א ט') ויכתב וגו'

ויתנה אל הכהנים, אלא על כרחך, שנתן הס"ת לשבט לוי ועדיין לא צוה אותם לשים הס"ת בארון ורק כאן צוה להם, וזה ה' חולשת הדעת והטענה של שאר השבטים היינו דמאחר ובלא"ה לא שמו הס"ת מיד בארון א"כ שלכל הפחות יזכו שיהא הס"ת מונח אצלם עד הזמן שצריך להניחו בארון, והיינו דזה ודאי ידעו כולם שהס"ת צריך להיות אצל שבט לוי מצד שהם נושאי הארון, וכל טענתם היא כנ"ל שיהא מונח אצלם עד שהניחוהו בארון. ודברינו הם חידוש מיהו לכא' הכי מוכח מן המקראות. (וע' גיטין ס' א' ר' יוחנן משום ר' בנאי כו').

הנה ל'ב עינים א'זנים, הר"ת בגימטריא מאה ואחד, ואולי רמז להא דארז"ל (חגיגה ט' ב') דאינו דומה הלומד מאה פעמים להלומד מאה ואחד פעמים, והיינו שמהיום הזה שנהיית לעם אינו דומה הלומד כו'.

כ"ט ו'. ותבוא אל המקום הזה ויצא

סיחן מלך חשבון ועוג מלך הבשן לקראתנו למלחמה ונכם. פרש"י וז"ל ותבואו אל המקום הזה כו' דבר אחר ולא נתן ה' לכם לב לדעת שאין אדם עומד על סוף דעתו של רבו וחכמת משנתו עד ארבעים שנה (ע"ז ה' ב') ולפיכך לא הקפיד עליכם המקום עד היום הזה אבל מכאן ואילך יקפיד ולפיכך ושמרתם על דברי הברית הזאת וגו', עכ"ל. עיין סוטה כ"ב ב' תוד"ה ועד, שכתבו דארבעים שנה לענין זה נחשב ממתי שהתחיל ללמוד ולא הכונה כשהוא בן ארבעים שנה יעו"ש וקצת יש להעיר מדתנן באבות פ"ה בן ארבעים לבינה. (וע"ע ע"ז ה' א' תוד"ה עד).

כ"ט ח'. ושמרתם את דברי הברית הזאת

ועשיתם אתם למען תשכילו את כל אשר תעשון. ובתרגום אונקלוס, בדיל "דתצלחון" ית כל די תעבדון, וכן פרש"י ביהושע א' ז' וז"ל תשכיל תצליח עכ"ל, ולפי"ז יתכן דמה דמבקשין בברכת אהבה רבה להבין "ולהשכיל" היינו להצליח, מיהו תנן באבות רפ"ד איזהו חכם הלומד מכל אדם שנא' מכל מלמדי השכלתי, ולפי"ז השכלתי היינו החכמתי, ולפי"ז ה"נ דכתיב למען "תשכילו" צריך להתפרש למען תחכימו, וכן באהבה רבה להבין ולהשכיל צריך להתפרש ולהחכים, ויל"ע. וע' ספר השרשים לרבינו יונה בן ג'אנא וספר השרשים לרד"ק, ערך שכל, יעו"ש.

בברכה מרובה,
אהרן בהגאון הגדול רבי יעקב הלוי גרנדש שליט"א